

og synes først at finde sit Sidestykke paa Sydpolarkontinentet. Wulff's lagttagelser herfra vil derfor blive af den største Interesse for Spørgsmaalet om den grønlandske Floras Skæbne under Istiden.

Efter Nedstigningen fra Indlandsisen fandt Wulff, at Vegetationen paa Østenden af Inglesfield Land var langt rigere og i betydelig bedre Tilstand for Undersøgelsen. Men den døende Mand maatte i de 5 Dage, han her havde tilbage, give Afkald paa al Samling og nøjes med Nedskrivning eller Diktering af sine vigtigste lagttagelser. Hans Dagbøger omtaler i alt over 40 Arter af højere Planter herfra. Denne Del af Landet var tidligere botanisk ganske ukendt, medens den lettere tilgængelige Vestside af Inglesfield Land er botanisk ret vel undersøgt og huser en Flora af 82 Arter.

2. Samlingerne bestaar (1) af rigt og smukt præpareret Herbarie-Materiale af Blomsterplanter, Mosser og Likener, endvidere en Del Alger og Snyltesvampe, (2) og af adskillige skindlagte Fugle, nogle Fugleæg, nogle Havdyr (Fisk o. a.) og mange Insekter, samt ikke faa Indvoldsparasiter fra højere Dyr. (3) Endvidere er der taget en Række Jordprover og Prøver af Maveindhold til bakteriologisk Undersøgelse. (4) Hertil kommer, at Wulff paa Opreisen fra Disko til Thule i Efteraaret 1916 foretog omhyggelige hydrografiske Undersøgelser indtil 400 m's Dybde med dertil hørende Planktonindsamlinger. Saavel Vandprøverne som Planktonprøverne vil sikkert være af stor Interesse, da Havet nord for Disko er meget lidet kendt i disse Henseender.

Om Samlingernes Værdi kan selvfølgelig ikke siges meget paa dette Tidspunkt, det vil først fremgaa af den nærmere Beretning; men da vor Viden om de besøgte Landes Dyre- og Planteliv er yderlig ringe, siger det sig selv, at de har særdeles stor videnskabelig Interesse.

Ved den rent foreløbige Gennemgang af de tørrede Blomsterplanter har man allerede kunnet konstatere Forekomsten af flere interessante Arter, saaledes, foruden de fra Dagbøgerne kendte, de plantegeografisk set betydningsfulde Fund af *Minuartia* (Alsine) *Rossii* og af *Erigeron uniflorus*, begge fra Grønlands Nordkyst.

Wulff's botaniske Indsamlinger danner for Blomsterplanternes Vedkommende saa at sige Slutstenen paa den rent floristiske Undersøgelse af Grønland. Selv om Fremtiden naturligvis vil finde adskilligt af floristisk-geografisk Art at tilføje eller ændre, vil der næppe ske nogen nævneværdig Forøgelse af Grønlands Flora, nu da næsten hele Kystomraadet er besøgt af Botanikere.

For de lavere Planter og for Dyrene er vor Viden langt ringere; her vil Wulff's Samlinger byde paa meget nyt, særlig hvad geografisk Udbredelse angaar.

I Tilslutning til Omtalen af Wulff's Samlinger, fortjener det at nævnes, at Ekspeditionens Geolog Lauge Koch i 1916 indsamlede, delvis ved Hjælp fra Peter Freuchen og den amerikanske Forsker Eckblaw, en meget fuldstændig Samling af Blomsterplanter fra Stationen Thules Omega (Wolstenholme Sund), en Samling, der byder adskilligt værdifuldt i plantegeografisk Henseende.

Efter at Wulff i første Del af Juni havde opholdt sig længere Tid paa den relativt vegetationsrige Kyst af Markham Island uden at faa Vildt, nødsagedes han til at vende. Han rejste her en Varde ved sit nordligste Punkt ved Low Point,

nedlagde i denne Beretning til sin Ekspeditionschef og lod derefter den 13. Juni sit Fædrelands gulblaa Flag vaje over Varden. Han var stolt over, at det blev ham, der kunde lade dette Flag, der med uvisnelig Hæder har været det førende Mærke paa talrige arktiske Forskningsrejser, vaje nordligere paa Kloden, end det hidtil havde vajet.

Wulff's Dagbøger bærer paa hver Side Vidne om hans Begejstring for de Opgaver, han havde paataget sig, og om hans Iver og Energi for, at de Resultater, som Ekspeditionen indvandt under saa store Anstrengelser, kunde faa blivende Værdi. Videnskaben staar i Taknemlighedsgæld til ham, og Sverige, hans Fædreland, og Danmark, hvem han skænkede sit sidste Arbejde, kan være stolte over, hvad han udrettede under næsten 3 Maaneders daglig Kamp mod gradvis Tilintetgørelse. Hans sidste Dagbogsnotat taler med dets enkle Ord et stærkere Sprog om hans Daad end nogen anden kan gøre. Han skriver: »Anstrængende marsch till 29. aug. Kl. 12,30 f. m. utan att finna vildt. Jag halvdöd, men fann *Woodsia* ilv [en lille Bregne]. Lade mig till ro kl. 7 e. m. ty vill ej värka hämmande på mina kamraters rörelsefrihet, varpa deres räddning hängar.»

IV.

ESKIMOERNES VANDRINGSVEJE I NORDGRØNLAND. Af KNUD RASMUSSEN.

Ekspeditionen fandt paa sin Vej fra Etah og op til Humboldtsbræen en overraskende Mængde Husruiner efter tidligere eskimoisk Bebyggelse. Der paavistes ialt ikke mindre end 9 Bopladser syd for og 1 norden for Humboldtsbræen med ialt c. 60 Huse. Overalt, hvor det lod sig gøre, blev Ruinerne opmaalt, men nogen egentlig Udgravning kunde der selvfølgelig ikke være Tale om, da vi passerede dem i Begyndelsen af April i 30 Graders Kulde. Alt laa dækket af dyb Sne, og Forholdene var derfor overordentlig ugunstige for en nærmere Undersøgelse. Men der er ingen Tvivl om, at en saadan vilde lønne sig og give Lejlighed til at finde endnu flere Huse, om man kunde besøge Egnen i Juli—August. Jeg ved saaledes fra eskimoiske Bjørnejægere, at der skal findes Bopladser helt inde i Bunden af Advance Bay, som det imidlertid ikke lykkedes Ekspeditionen at trænge ind i, da en saadan Udflugt vilde føre os for langt bort fra Hovedruten.

Alle de opmaalte Husruiner viste sig at være ualmindelig smaa, antagelig paa Grund af Mangel paa Bygningsmateriale. For at bygge et ordentligt eskimoisk Hus af Sten, som jo udelukkende deroppe har været Materialet, fordres store, faste, helst flade Sten; men da Fjældene heroppe bestaar af Sandsten, der kun findes i smaa, smuldrende Brokker, har det været umuligt at bygge Husene større, selv om Fangstforholdene ellers skulde have tilladt en saadan Luksus. Som Bevis for, at denne Antagelse er rigtig, skal jeg blot anføre, at Husene ved Renslaer Harbour og Marshall Bay var meget større end alle de andre, thi her fandtes Gneis og Granitmateriale, medens Fangstbetingelserne her ikke var bedre end de andre Steder, hvor Husene kun var smaa.

Foruden Husene fandtes en Del ejendommelige Rævefælder,

byggede i Vardeform indtil 170 cm høje, de saakaldte uvdliisåit, som ikke længer er i Brug, men endnu er velkendt blandt Polareskimoerne. Navnet hentyder til, at man ikke behøver at tilse dem hver Dag, og Rævene fanges paa følgende Maade:

En raadden Sæl lægges ned i Bunden af Stenvarden, der er hul, mens Aabningen foroven dækkes til med Pileris, der smøres over med Blod. Naar saa en Ræv springer ned i Fælden, er denne bygget saaledes, at Ræven ikke kan komme op igen, og saaledes kan der, naar der er gaaet nogle Dage, ofte samles flere Ræve i Fælden.

Husene nord for Humboldtsbræen fandtes i Benton Bay, c. 12 Kilometer fra Kap Clay. Foruden Vinterhusene fandtes talrige Teltringe og meget store Kodgrave. Husene er byggede lige paa Strandbredden paa Grus og Smaasten. Materialet er udelukkende Sten. flade, aflange, enkelte ret store. I et enkelt var dog indbygget Hvalknogler. Enkelte af Husene havde usædvanlige Former, et var saaledes omtrent firkantet: dette skyldes sikkert Mangel paa ordentligt Materiale, daarlige Sten og absolut ingen Tørv til Fugning. Kodgraven havde ganske samme Form og Størrelse som de af os maalte og tegnede paa Blochs Ø i Melvillebugten. Livsbetingelserne synes at have været fortræffelige paa dette Sted. Der findes en Mængde Sæler, særlig Foraar og Efteraar, og Isen omkring Humboldtsbræen giver udmærket Lejlighed til Bjørnejagt.

Disse Husruiner i Benton Bay var de nordligste, der af Ekspeditionen blev fundne paa Grønlands Kyst; og skønt vi overalt fulgte Kysten lige ind til Land, ofte endog oppe paa Isfoden, lykkedes det os ikke at konstatere den mindste Andytning af tidligere Bebyggelse, til Trods for at vi uafbrudt havde vor Opmærksomhed rettet derpaa og havde fire Grønlændere med, hvis skarpe Iagttagelsessevne intet usædvanligt undgik. Selv inde i de store Fjorde, navnlig Sherard Osborne Fjord og Victoria Fjord, hvor vi saa bestemt havde ventet at træffe Husruiner, fandtes intetsomhelst, og det skønt vi paa vore Jagter mange Gange paa Op- og Nedreisen strejfede hen over alt det Land, der var tilgængeligt.

Det er derfor min absolute Mening, efter mine Erfaringer fra denne Ekspedition, at der aldrig er gaaet nogen Eskimovandring nord for Grønland, og jeg skal ganske kort fremføre mine Grunde for samme Paastand:

Paa hele Nordkysten findes ingen Teltringe, Ildsteder eller andre Spor efter Eskimoer; alle de Steder, som nødvendigvis maatte have været Fangstcentre under en Vandring, er meget omhyggeligt bleven undersøgt.

Man maa erindre, at under en Folkevandring, hvor Kvinder og Børn medtages, vil man næppe frivilligt søge ind i absolut uvejssomme Egne. Skruisen fra Polaris Promontory og til Sherard Osborne Fjord vil være en meget væsentlig Hindring for Transport af Familie og Husgeraad.

Eskimovandringerne skyldes ikke en hensigtsløs Trang til Normadisering, men oftest, naar der ikke er Tale om fjendtlige Naboer. Lysten til at komme til bedre Fangstpladser. De særlige Is- og Sneforhold paa Grønlands Nordkyst umuliggør al Fangst paa Havet, og de isfrie Kystomraader er ikke tilstrækkeligt omfattende til at afgive Landvildt til omflakkende eller stationære Stammer. Og det maa jo erindres, at det ikke er smaa Afstande, det her drejer sig om. Fra Teltringene ved Hall's Grav, d. v. s. de nordligst kendte Teltringe paa Grønlands Vestkyst, og til Teltringene ved Independence Fjord, d. v. s. de nordligst kendte paa Grønlands Østkyst, er ikke

mindre end 1000 km, ad den Vej en Eskimofamilie vilde følge. Fra Husene i Benton Bay, de nordligst kendte paa Grønlands Vestkyst, og til Husene i Omegnen af Malmukfjeldet er ikke mindre end 1500 km ad Sædevejen, eller noget lignende som Afstanden mellem Upernivik og Julianehaab. En Eskimofamilie, der — jagende med primitive Jagtredskaber og transporterende deres Ejendele foruden deres Kvinder og Børn — skal tilbagelægge en saadan Strækning, vil aldrig gøre det ud i eet, men maa have en eller flere Mellemstationer med god Jagt undervejs. Distancerne, der berejstes pr. Aar — eller rettere Foraar — har sikkert været ganske korte. Og de maa endvidere, for at kunne fortsætte fra den ene Dag til den anden, rejse under Indtrykket af, at Fangstforholdene ad den Rute, de følger, bliver bedre og bedre, jo længere de kommer frem. Vor Ekspedition, der kun bestod af udvalgte Mænd, som var udrustede med vor Tids allerbedste Jagtvaaben, kom kun med Nød og næppe tilbage igen fra denne vildtfattige Kyst, som vi endog kun besøgte paa den gunstigste og til Jagter bedst egnede Aarstid. At de klimatologiske Forhold skulde have været anderledes og dermed ogsaa Jagtforholdene, paa den Tid Eskimovandringerne foregik, kan jeg absolut ikke tro.

De store Fjorde. St. George Fjord, Sherard Osborne Fjord, Victoria Fjord, Nordenskiöld Fjord og alle de andre større og mindre Indskæringer helt op til De Long Fjord, var alle fyldt med svømmende Indlandsis, og der var ingen Steder paa Landet saadanne Betingelser for Storvildt, at en Familie kunde slaa sig ned og overvintre. Det, som særlig gjøde Indtryk paa Ekspeditionens polareskimoiske Deltagere, var de absolut ugunstige Vilkaar for Sæljagt og det slette Materiale til eventuel Husbygning, idet Kysten overalt bestaar af løs, skifret, let forvitrende Sandsten; de var med mig enige om, at ingen Eskimofamilie nogensinde skulde have povet at slaa sig ned paa denne Kyst.

Da Rammerne for dette Tidsskrift ikke tillader mig at give andet end en rent foreløbig Oversigt, skal jeg, uden derfor at inkludere mig paa at imødegaa den af andre Forskere hidtil hævdede Teori om en Vandring nord for Grønland, blot summere min egen Opfattelse op i følgende afsluttende Bemærkninger:

Jeg anser Naturforholdene i det nordligste Grønland for at være saaledes, at der ikke har været Mulighed for nogen Eskimovandring fra Vestkysten og over til Østkysten ad denne Rute.

Selv om man skulde ville paastaa, at de klimatologiske Forhold og dermed ogsaa Jagtbetingelserne — muligvis skulde have været andre, paa den Tid Eskimovandringerne gik for sig — en Mulighed, som jeg absolut ikke tror paa — vil jeg anse det for ganske umuligt, at en saadan Folkevandring skulde have sat saa ringe Spor, at vi, til Trods for at vi meget grundigt i alle Retninger gennemstrejfede netop de samme Egne, som Eskimoerne maatte have jaget i, ikke fandt ringeste Spor efter en Vandring.

Man har tidligere ment, at Eskimoerne er gaaet bag om det egentlige Peary-Land over Indlandsisen til Independence Fjord. Dette er absolut umuligt, da Opstigningsforholdene fra Bunden af alle de store Fjorde og til Indlandsisen er meget vanskelige, for ikke at sige umulige. Og desuden vil jo ingen Eskimo med Kone og Børn begive sig ud paa en 200 km lang Indlandsisvandring, naar han ikke paa Forhaand ved noget om de Naturforhold, han kommer over til. Skal en Indvandring

fra Nordvest- til Nordøstgrønland være foregaaet, maa Eskimoerne have passeret norden om Peary Land, og dette anser jeg af de førnævnte Grunde for umuligt.

Det er min Mening, at man enten fra Vinterhusene ved Lake Hazen paa Grant's Land eller fra Kap Benton har foretaget forskellige Strejftog nord- og østover; fra saadanne Recognosceringer stammer Teltringene ved Polaris Promontory. Man har derefter hurtigt opdaget de uheldige Is- og Jagtforhold og har saa opgivet denne Rute, hvorefter hele Strømmen er gaaet ned over den tætbebyggede Melvillebugt, hvor sikkert hele Grønlands mest ideale Fangstforhold findes. Herfra har man derpaa spredt sig sydover det øvrige Grønland til Kap Farvel og derfra nordover langs Østkysten; og som Udløbere

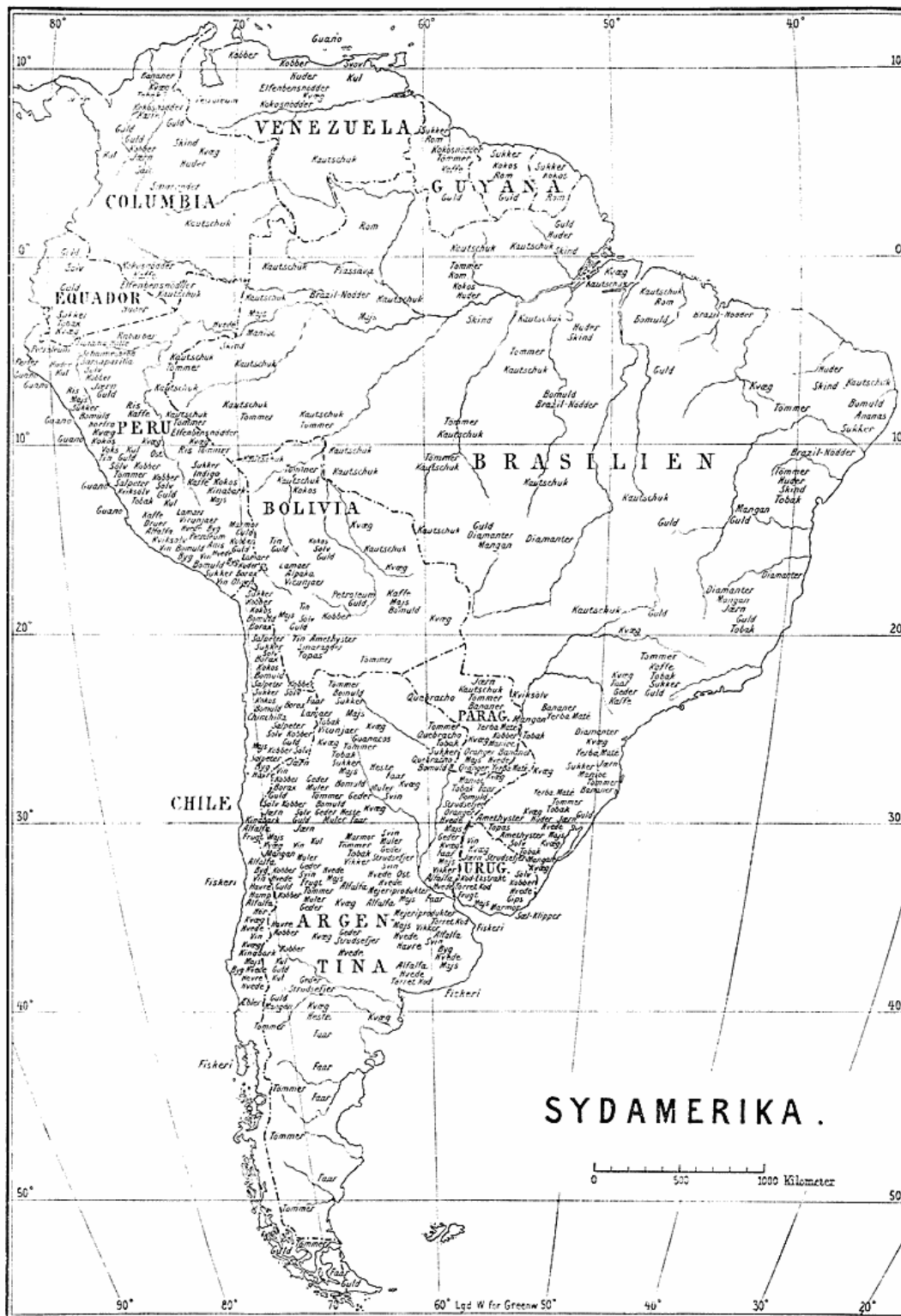
fra den store Koloni i Omegnen af Angmagssalik har man saa senere faaet de øvrige Østgrønlændere helt op til Malmukfjældet, hvorfra atter Ekskursioner og Recognosceringer har resulteret i Teltringene i Independence-Fjord.

Jeg skal senere nærmere underbygge denne min korteligt skitserede Opfattelse; jeg skal kun til Afslutning bemærke, at man bør være meget varsom med at bygge alt for meget paa den Omstændighed, at Moskusokserne er indvandrede til Østkysten norden om Grønland; thi fordi disse Dyr i mange, antagelig mindre Flokke gennem Tiderne er gaaet norden om Grønland, kan man ikke ud fra denne Omstændighed slutte sig til, at det ogsaa derfor har været muligt for Eskimoerne at skaffe sig Livsvilkaar i samme Egne.

Mindre Meddelelser.

Rettelse til »Geografisk Tidsskrift«, Bd. XXIV Hefte 5. Underskriften til Kortet S. 158 skal lyde: Skitse over St. Lawrence Gulf med Angivelse af Vinlands Beliggenhed (efter Steensby) og Eskimoernes tidligere Udbredelse.

Kort over Sydamerikas økonomiske Hjælpekilder
af Professor Ole Olufsen.

Som Følge af de mange Forespørgsler om forskellige Landes og Verdensdeles økonomiske Forhold, der under min Virksomhed er indkommet til mig og i de senere Tider særlig bl. a. om Sydamerika, har jeg efter amerikanske Kilder udarbejdet ovenstaaende Kort over Sydamerikas Produkter. Kortet skal ikke gøre Fordring paa at være udtømmende i Detaillerne, men give en Oversigt, som formentlig kan være til Nytte for interesserede Kredse. (Saavel dette Hefte som andre af Geogr. Tidsskrift kan faas enkeltvis i Selskabets Hovedkommission, H. Hagerups Boghandel, Gothersgade 30, og forøvrigt i enhver Boghandel, saalænge Oplag haves.)